

In the name of Allah, the compassionate, the merciful
به نام خداوند بخشنده مهربان

سرشناسه:	احسانی، حبیب، ۱۳۶۲ -
عنوان و نام پدیدآوری:	کارکردهای فلسفه در جهان معاصر، از دیدگاه فیلسوفان معاصر اسلامی
مشخصات نشر:	حبیب الله (حسیب) احسانی
مشخصات ظاهری:	قم: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ، ۱۳۹۶. ص ۱۱۲
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۴۲۹-۳۶۰-۰
یادداشت:	کتابنامه: ص ۱۰۳ - ۱۱۲؛ همچنین به صورت زیرنویس.
یادداشت:	چاپ دوم؛ ۱۴۰۲
موضوع:	فلسفه اسلامی
موضوع:	فلسفه جدید
شناسه افزوده:	جامعة المصطفی ﷺ العالمية، مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ
رده بندی کنگره:	۱۴BBR/الف ۳ ف ۸ ۱۳۹۶
رده بندی دیویی:	۱/۱۸۹
شماره کتابشناسی ملی:	۵۰۶۷۲۳۴
این کتاب با کاغذ حمایتی منتشر شده است	BP0609

کارکردهای فلسفه در جهان معاصر، از دیدگاه فیلسوفان معاصر اسلامی

مؤلف: حبیب الله (حسیب) احسانی

ناشر: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ

چاپ: چاپخانه دیجیتال المصطفی ﷺ شمارهگان: ۵۰۰

مراکز پخش

◀ ایران، قم، خیابان معلم غربی (حجتیه)، نبش کوچه ۱۸ تلفن: +۹۸ ۲۵ ۳۷۸۳۶۱۳۴

تلفکس: (داخلی ۱۰۵)/+۹۸ ۲۵ ۳۷۸۳۹۳۰۵

◀ ایران، قم، بلوار محمد امین، سه‌راه سالاریه تلفن: +۹۸ ۲۵ ۳۲۱۳۳۱۰۶

pub_almustafa @pub_almustafa.ir miup@pub.miu.ac.ir

باسپاس از دست اندرکارانی که ما را در تولید این اثریاری رساندند.

● مدیر انتشارات: مصطفی نوبخت ● مدیر تولید: جعفر قاسمی ابهری ● ناظر چاپ: ایوب جمالی

همه حقوق برای ناشر محفوظ است

کارکردهای فلسفه در جهان معاصر از دیدگاه فیلسوفان معاصر اسلامی

حییب‌الله (حسیب) احسانی

سخن ناشر

با پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی و در عصر جهانی شدن ارتباطات، پرسش‌ها و چالش‌های نوینی در حوزه علوم انسانی، فراروی اندیشمندان مسلمان قرار گرفت که برخاسته از مسئولیت دشوار حکومت در این عصر است؛ دورانی که پایبندی به دین و سنت در مدیریت همه‌جانبه کشورها بسیار چالش‌برانگیز می‌نماید. از این رو، مطالعات و پژوهش‌های به‌روز، جامع، منسجم و کاربردی در حوزه دین، بر اساس معیارهای معتبر جهانی و اندیشه‌های ناب و ژرف، بایسته و ضروری است و جلوگیری از انحرافات فکری و تربیتی پژوهندگان حوزه دین، مهم و مورد عنایت بنیان‌گذاران این شجره طیبه، به‌ویژه معمار بزرگ انقلاب اسلامی، امام خمینی علیه السلام و مقام معظم رهبری علیه السلام می‌باشد.

جهانی‌شدن و گسترش سلطه فرهنگی غرب در سایه رسانه‌های فرهنگی و ارتباطی، اقتضا دارد که دانش پژوهان و علاقه‌مندان به این مباحث، با اندیشه‌های بلند و ارزش‌های متعالی آشنا شوند و این مهم، با ایجاد رشته‌های تخصصی، تولید متون جدید و غنی، گسترش دامنه آموزش و تربیت سازمان‌یافته دانشجویان به سرانجام خواهد رسید. این فرایند، گاه در پرداختن به مباحث بنیادین و تدوین متون تخصصی تعریف می‌شود و گاه در نگارش بحث‌های علمی، اما نه چندان پیچیده و تخصصی به ظهور می‌رسد.

بالندگی مراکز آموزشی و پژوهشی، در گرو نظام منسجم، قانونمند و پویاست. بازنگری در متن‌ها و شیوه‌های آموزشی و پژوهشی و به‌روز کردن آنها نیز این انسجام و پویایی و در نتیجه، نشاط علمی مراکز آموزشی و پژوهشی را در پی دارد.

«جامعة المصطفی علیه السلام العالمية» به‌عنوان بخشی از این مجموعه، که رسالت بزرگ تعلیم و تربیت طلاب غیرایرانی را بر عهده دارد، تألیف متون آموزشی و پژوهشی مناسب را سرلوحه تلاش خود قرار داده و تدوین و نشر متون در موضوعات گوناگون علوم دینی، حاصل این فرایند است.

مرکز بین‌المللی

ترجمه و نشر المصطفی علیه السلام

پیش‌گفتار

سقراط، فلسفه را از آسمان به شهرها و خانه‌های آدمیان آورد.

ورنریگر، پایدیا، کتاب سوم، فصل سوم.

فلسفه، دانشی است که از نخستین سده‌های ظهور اسلام مورد توجه و اهتمام فیلسوفان و اندیشمندان مسلمان قرار گرفت و از آن پس تاکنون، نقش مهمی را در تمدن اسلامی ایفا نموده است. مسلمانان، در سایه سار ترغیب و تشویق اسلام و قرآن به فراگیری دانش، نسبت به فراگیری فلسفه نیز رغبت نشان دادند.

قطع نظر از این‌که فلسفه، چقدر در رشد و شکوفایی علوم و تقویت زیرساخت‌های فکری و معرفتی تمدن اسلامی، سهم گرفته است، آنچه امروزه حائز اهمیت فراوان است این است که: فلسفه در جهان معاصر چه نقش و کارویژه‌هایی را می‌تواند به عهده بگیرد. نوشتار حاضر، ناظر به همین پرسش به نگارش در آمده است. به‌همین دلیل، این اثر از تاریخ، مکاتب، مسائل فلسفه اسلامی و نظریه‌های فیلسوفان مسلمان سخن نمی‌گوید، بلکه در راستای بیان پاره‌ای از مسائل فلسفی عصر حاضر، و نقش فلسفه در رویارویی با این مسائل نگاشته شده است. نویسنده در اثر دیگری با عنوان *فلسفه اسلامی؛ تاریخ تحول و فرایند فراگیری*، اجمالی از تاریخ و مکاتب فلسفه اسلامی را با نگرش آموزشی، ترتیب و تدوین نموده است.

تلاش نگارنده این بوده که با استفاده از میراث و آثار فلسفی باقی‌مانده از فیلسوفان اسلامی، نقش‌ها و کارویژه‌های امروزی فلسفه الهی - اسلامی را برجسته نماید. و به دنبال آن از فلسفه اسلامی به عنوان پشتوانه محکم معرفتی مسلمانان دفاع نماید. این نوشتار، در قالب: یک مقدمه، دو بخش و یک خاتمه تدوین

یافته است؛ بخش نخست به مسئله طبقه‌بندی علوم، ماهیت و چیستی فلسفه، شرافت و منزلت فلسفه نسبت به دیگر علوم و تحلیل برخی واژگان کلیدی اختصاص یافته است؛ و در بخش دوم - که محور اصلی این اثر را تشکیل می‌دهد - در قالب دو فصل، «نقش فلسفه در جهان معاصر» از حیث نظر و عمل مورد بحث قرار گرفته است. در خاتمه نیز، بار دیگر بر اهمیت نقش فلسفه در دنیای معاصر و ضرورت توجه مضاعف به این دانش، مورد تأکید قرار گرفته است.

گفتنی است از گذشته تاکنون، نه تنها توده‌های مردم، بلکه بخشی از مدعیان دین و دانایی نیز، نسبت به فلسفه و فلاسفه، ذهنیت مثبت نداشته‌اند. افلاطون قائل بود علت این بدگمانی این است که: «گروهی نامحرم، که بویی از فلسفه نبرده‌اند، خود را فیلسوف می‌خوانند و فلسفه را به مَنجلابِ بدن نامی می‌کشانند.» (افلاطون، ۱۳۸۰: ۲/۱۰۲۹). به همین دلیل فارابی، وقتی می‌خواهد اوصاف و ویژگی‌های فیلسوف حقیقی را برشمارد، از کسانی نیز نام می‌برد که به دروغ ادعای فلسفه‌ورزی دارند (فارابی، ۱۴۱۳: ۱۹۱-۱۹۳). این گروه، فلسفه را دست‌مایه دستیابی به هدف‌های دنیوی قرار داده و ارج و مقام و اعتبار دیگری برای فلسفه نمی‌شناسند.

حقیقت این است که فلسفه، نه قال و قیل حیرت‌انگیز است، نه مسائل ذهن و انتزاعی ملال‌انگیز، - و به قول شهید مطهری - نه اظهارنظرهای آمیخته با بُهت و حیرت است و نه خیال‌بافی و پراکنده‌گویی و تناقض‌گویی (مطهری، ۱۳۸۷: ۵۹)؛ فلسفه، متن زندگی است. مدعا و برهانش مانند «بابا» استوار است و رهاوردش چون «هیرومند»، زلال و برگ‌وبارش چون دشت‌های بهار «مزار» لاله‌زار؛ و طبیعی است که عبور از فراز «بابا» عزم آهنین، و شناکردن در دل «هیرومند» شناگر ماهر، و بهره‌گیری از لاله‌زار «مزار» طبع شریف و ذوق لطیف می‌طلبد.

در پایان، از انتشارات بین‌المللی المصطفی ﷺ برای نشر این اثر، قدرشناسی و سپاس‌گزاری می‌کنم. از خوانندگان ارجمند نیز می‌خواهم از اهدای

نکات تکمیلی و نظرات اصلاحی خویش دریغ نفرمایند.^۱ کتاب را با اعتراف و اعتذار از کاستی‌های راه‌یافته، به اندیشمند دین‌شناس نواندیش حضرت آیت‌الله واعظ‌زاده بهسودی (دام‌عزه) تقدیم می‌کنم.

حیب‌الله (حسیب) احسانی بهسودی
چهارشنبه پانزدهم قوس ۱۳۹۶ خورشیدی
مصادف با هفدهم ربیع‌الاول ۱۴۳۹ قمری
سالروز میلاد مبارک پیامبر اسلام ﷺ

فهرست

بخش اول

۱۳	فلسفه؛ تاریخ، مفهوم و ماهیت
۱۳	فلسفه از دیروز تا امروز
۱۶	تقسیمات و منزلت فلسفه در طبقه بندی علوم
۱۸	تعاریف فلسفه
۲۱	دو نکته تکمیلی
۲۱	فلسفه و حکمت
۲۳	ماهیت فلسفه
۲۶	شرافت فلسفه
۲۸	نقش مفاهیم در فلسفه ورزی
۳۱	فلسفه معاصر
۳۴	۱. کارکرد
۳۵	۲. معاصر
۳۶	طیف بندی فیلسوفان معاصر جهان اسلام
۳۷	اندیشه ورزان معاصر جهان اسلام
۳۹	امتداد فلسفه اسلامی در اندیشه شیعی
۴۰	ویژگی های فلسفه معاصر اسلامی

بخش دوم

۴۳	۱. نقش نظری فلسفه در جهان معاصر
۴۳	مدخل
۴۳	فلسفه و حقیقت جویی
۴۶	فلسفه و پاسخ به حس کنجکاوی انسان
۴۹	فلسفه و اثبات موضوعات علوم
۵۱	فلسفه و پیکار با جزم اندیشی

۵۲.....	فلسفه و اثبات معرفت معیار
۵۵.....	فلسفه و بسترسازی نقد منصفانه
۵۶.....	فلسفه و دعوت به ژرف‌نگری
۵۸	فلسفه و دانش‌های مضاف
۵۹.....	فلسفه و تبیین حقیقت انسان
۶۲.....	فلسفه و تبیین آغاز و انجام عالم
۶۲.....	۱. آغاز جهان
۶۴.....	۲. انجام عالم
۶۶.....	فلسفه و تحکیم پایه‌های اعتقادی
۶۸	فلسفه و علوم انسانی
۷۰.....	فلسفه و درک جهان مدرن
۷۳.....	۲. نقش عملی فلسفه در جهان معاصر.....
۷۳.....	مدخل
۷۳.....	فلسفه و اداره سیاسی جامعه
۷۸	فلسفه به مثابه تکیه‌گاه اخلاق
۸۱.....	فلسفه و معنابخشی زندگی
۸۴.....	فلسفه و حیات معقول
۸۶.....	فلسفه، تفکر و تکفیر.....
۸۹.....	فلسفه، فکر و فرهنگ
۹۲.....	فلسفه و امکان گفتمان‌های جهانی
۹۵.....	فلسفه تطبیقی؛ گفت‌وگوی با فیلسوفان
۹۶.....	فلسفه و شکوفایی علمی
۹۹.....	خاتمه
۹۹.....	پایان سخن: فلسفه و آینده
۱۰۳.....	کتابنامه